

دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی

گروه آموزشی زبان‌های خارجی

پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد
در رشته‌ی زبان و ادبیات عربی گرایش مترجمی زبان عربی

عنوان:

ترجمه‌ی فصل اول و دوم کتاب نازک الملائکة الناقده تألیف عبدالرضا علی

استاد راهنما:

دکتر عادل آزاد دل

استاد مشاور:

دکتر جواد گرجامی

پژوهشگر:

مریم اویسی

زمستان-۱۳۹۶

نام خانوادگی دانشجو: اویسی	نام: مریم
عنوان پایان‌نامه: ترجمه‌ی فصل اول و دوم کتاب نازک الملائکة الناقدہ تألیف عبدالرضا علی	
استاد راهنما: دکتر عادل آزاددل	استاد مشاور: دکتر جواد گرجامی
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: زبان و ادبیات عربی
گرایش: مترجمی زبان عربی	دانشگاه: محقق اردبیلی
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ دفاع: ۹۶/۱۱/۳۰
تعداد صفحات: ۱۳۸	
چکیده:	
<p>نازک الملائکة به عنوان یکی از پایه گذاران شعر نو عربی، نظریات نقدی مهمی در حوزه‌ی نقد شعر دارد. با توجه به اهمیت هدف نقد در تحلیل آثار ادبی و آگاهی از نظریات نقدی صاحب نظران حوزه‌ی نقد، مطالعه‌ی آراء نقدی نازک الملائکة در پی بردن به شیوه‌های نقد شعر نو و نمایش نامه‌ی عربی بسیار با ارزشمند است. در این راستا این پایان‌نامه ترجمه‌ایست از فصل اول و دوم کتاب «نازک الملائکة الناقدہ» تألیف عبدالرضا علی که نویسنده در فصل اول آن به زندگی نامه نازک الملائکة و در فصل دوم به تلاش‌های نازک در زمینه شعر نو پرداخته است. روش ترجمه نیز به صورت ارتباطی و معنایی خواهد بود بر این اساس سعی می‌شود تا آنجایی که ساختارهای معنایی و نحوی زبان مقصد اجازه می‌دهد معنای بافت متن اصلی در زبان مقصد انعکاس یابد.</p>	
کلید واژه‌ها: شعر نو، نازک الملائکة الناقدہ، نقد	

صفحه	عنوان
------	-------

فصل اول: کلیات پژوهش

۲	۱-۱- بیان مسئله.....
۴	۲-۱- هدف یا اهداف پژوهش.....
۵	۳-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش.....
۵	۴-۱- پیشینه‌ی پژوهش.....
۶	۵-۱- مواد (داده‌ها) و روش پژوهش.....

فصل دوم: مبانی نظری پژوهش

۲۹	۲- بخش اول: درباره‌ی ترجمه.....
۲۹	۱-۲- تاریخچه‌ی ترجمه.....
۳۰	۲-۲- تعریف ترجمه.....
۳۲	۳-۲- مطالعات در باب ترجمه.....
۳۲	۴-۲- انواع ترجمه.....
۳۳	۱-۴-۲- ترجمه کلمه به کلمه، واژه به واژه یا تحت‌اللفظی.....
۳۳	۲-۴-۲- ترجمه‌ی ارتباطی (پیامی).....
۳۳	۳-۴-۲- ترجمه‌ی آزاد.....
۳۴	۴-۴-۲- ترجمه‌ی دقیق و روان.....
۳۴	۵-۴-۲- ترجمه‌ی ادبی.....
۳۴	۶-۴-۲- ترجمه‌ی شعر.....
۳۴	۷-۴-۲- ترجمه‌ی نثر به شعر.....
۳۵	۸-۴-۲- ترجمه‌ی شفاهی.....
۳۵	۹-۴-۲- نظریه‌های ترجمه.....
۳۶	۱۰-۴-۲- ویژگی‌های مترجم.....
۳۷	۱-۱۰-۴-۲- تسلط به زبان مقصد و مبدأ.....
۳۷	۲-۱۰-۴-۲- تسلط بر زبان مقصد.....
۳۷	۳-۱۰-۴-۲- آشنایی با موضوع مورد ترجمه.....

۳۸.....	۳- بخش دوم : شناختنامه‌ی "نازک الملائکه" و نظریات نقدی او.....
۳۸.....	۳-۱- زندگینامه‌ی نازک الملائکه مادر شعر نو عرب.....
۳۹.....	۳-۲- آثار نازک الملائکه.....
۴۰.....	۳-۳- اسلوب شعری نازک الملائکه.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۴- نشأت شعر نو و نظریات نقدی نازک.....

فصل سوم: ترجمه فصل اول و دوم کتاب نازک الملائکه الناقدہ

Error! Bookmark not defined.	پیشگفتار.....
Error! Bookmark not defined.	مقدمه توانایی‌های نقدی نازک.....
Error! Bookmark not defined.	فصل اول مبانی نظریات نقدی نازک الملائکه.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۱- مبحث اول: مبانی فکری نازک.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۲- مبحث دوم: مبانی و دیدگاه‌های فنی نازک.....
Error! Bookmark not defined.	فصل دوم تلاش‌های نازک در ابداع.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۱- مبحث اول: تلاش‌های نازک در ابداع اصطلاحات نقدی جدید.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۲- مبحث دوم: تلاش‌های نازک در ابداع بحور جدید شعر نو.....
Error! Bookmark not defined.	منابع و مأخذ.....

مقدمه

نازک الملائکة به عنوان یکی از پیشگامان شعر نو در ادبیات عربی، در زمینه‌ی نقد انواع ادبی چون شعر نو، شعر عمودی، داستان و نمایش نامه آراء و نظریات قابل توجهی دارد که توسط ادباء و ناقدان مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. از جمله آثاری که به نقد و بررسی تطبیقی آراء نازک الملائکة پرداخته است، کتاب « نازک الملائکة الناقدة » تألیف عبدالرضا علی می‌باشد که در این پایان‌نامه ترجمه‌ی فصل اول و دوم این کتاب ارائه خواهد شد.

این کتاب به آراء نقدی نازک الملائکة پرداخته که با پیشگفتار شروع شده و بعد از آن مقدمه که درباره‌ی توانایی‌های نقدی نازک (فطری و اکتسابی) می‌باشد و شامل چهار فصل می‌باشد که فصل اول آن با عنوان «منطلقات نازک النقدیة» درباره‌ی مبانی نقدی نازک که شامل دو مبحث: ۱- مبانی فکری نازک (دین، اخلاق، مضمون و محتوا) و ۲- مبانی فنی نازک (شعر نو، زبان، تنوع ضرب‌ها و قافیه) می‌باشد و فصل دوم با عنوان «محاولات نازک فی الابتداء» به بررسی تلاش‌های نازک در ابداع اختصاص یافته و به دو مبحث تقسیم شده: ۱- تلاش‌های نازک در ابداع اصطلاحات نقدی جدید (اصطلاحات عروض و قافیه، اصطلاحات ساختار قصیده و بدیع) و ۲- تلاش‌های نازک در ابداع بحور جدید شعر نو (ابداع در وزن، مخلص مزید، تلاش‌های نازک در زمینه‌ی بند و در زمینه‌ی بحر موفور) می‌پردازد. فصل سوم کتاب با عنوان «نقد نازک فی غیر حرکة الشعر الحر» در شش بخش موضوعاتی چون موضوع، ساختار، وزن، تصویر، رمز و محسنات لفظی را به بحث گذاشته است. فصل آخر نیز با بررسی آراء نازک در دو حوزه رمان و نمایشنامه با عنوان «نقد نازک الروائی و المسرحی» در سه مبحث به موضوعاتی چون نازک الملائکة داستان‌نویس، آراء نقدی نازک در حوزه رمان و نظریات نقدی وی در حوزه نمایشنامه پرداخته است.

این پایان‌نامه، شامل سه فصل می‌باشد: که فصل نخست این پایان‌نامه با عنوان کلیات پژوهش که شامل بیان مسأله و هدف پژوهش و اهمیت این پژوهش و تاریخچه‌ی مختصری در باب آثار نازک الملائکة می‌باشد و در ادامه فصل دوم پایان‌نامه که در مورد مبانی نظری است برای ارائه‌ی بهتر مطالب خود به دو بخش تنظیم می‌شود: بخش اول در مورد ترجمه، انواع آن و نظریات مرتبط با آن می‌باشد و

بخش دوم آن درمورد زندگی نامه، آثار و مراحل شعری و همچنین نظریات نقدی نازک الملائكة در زمینه -
ی شعر می باشد. و فصل سوم پایان نامه نیز، ترجمه‌ی فصل اول و دوم کتاب نازک الملائكة الناقدة تألیف
عبدالرضا علی می باشد، که ماهیت اصلی این پایان نامه را شکل می دهد، ارائه می شود .

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱- بیان مسئله

نقد متون در تاریخ مطالعات ادبی، سابقه‌ای بسیار کهن دارد و به ادوار پیش از میلاد مسیح می‌رسد. نقد ادبی برگرفته از ادبیات است و اصلی‌ترین موضوع بحث آن را نیز ادبیات تشکیل می‌دهد اگرچه نقد ادبی را نمی‌توان به دلیل آمیختگی آن با جنبه‌های هنری و ذوقی بعنوان یک دانش یا علم در مفهوم خاص خود تلقی کرد ولی بی‌تردید نوعی دانش ادبی محسوب می‌شود زیرا دارای اصول و طبقه‌بندی خاص است. نقد ادبی برخلاف آنچه در برخی آثار و نوشته‌های ژور نالیستی مشاهده می‌شود نه مدح است و نه ذم بلکه فعالیتی است مبتنی بر مطالعه‌ای هوشمندانه در آثار ادبی و هنری و توصیف و تحلیل و بیان فضایل و کاستی‌های آنها (امامی، ۱۳۷۷، ۱۳).

تاریخ نقد ادبی در ادوار مختلف زبان و ادبیات عربی چهار مرحله راپشت سر گذاشته است:

۱- نقد ادبی در دوره جاهلی: بر اساس شواهد موجود نقد ادبی عرب در عصر جاهلی را می‌توان دارای دو جنبه دانست: یکی نقد الفاظ شعری و دیگری نقد معانی شعری اساس نقد و داوری و ترجیح آثار ادبی بر یکدیگر صرف نظر از استنباط‌های ذوقی بر اساس مقایسه آثار ادبی بایکدیگر بود. کهن‌ترین جلوه‌های مستند و عینی نقد داوری‌های متنوعی در باب شعر بود که در بازارهای عرب و خصوصا در سوق عکاظ رخ می‌داد. نقدهای عصر جاهلی غالبا صورت فردی داشت و هنگامی که تایید دیگران پشتوانه آن می‌شد شهرت می‌یافت یکی از کهن‌ترین شاعرانی که به نقادی دست می‌زد نابغه ذبیانی بود.

۲- نقد ادبی در عصر اموی: پس از روزگار خلفای راشدین و در عصر اموی به دلیل رفاه حال و فراخی نعمت و امنیتی که در قلمرو اسلامی پدید آمده بود، نقد ادبی در عصر اموی در سه حوزه اصلی یعنی حجاز عراق و شام رونق داشت و برون از این قلمروها در جای دیگر رواج و بالندگی نداشت، نقد ادبی در منطقه حجاز متأثر از عصر جاهلی بود. نقد در عراق بیشتر صورت مقایسه‌ای داشت و بیشترین محور

بحث‌های انتقادی در آن بود که از جریر و فرزدق و اخطل کدام شاعرترند. ایشان ناقد شعر را قاضی و نقد راحکومت یعنی داوری می‌خواندند.

۳- نقد ادبی در عصر عباسی: عصر عباسی دوران بالندگی فرهنگی و علمی عرب بود و مرکز خلافت عباسیان یعنی بغداد جایگاه تلاقی نژادها و ادیان، مذاهب و فرهنگ‌های مختلف محسوب می‌شود و نقد را که در عصر اموی مبتنی بر ذوق فطری بود متکی بر فرهنگ علمی گسترده‌ای کرد و نقد ادبی توانست از سرمایه‌های علمی و ادبی وافر بهره‌مند گردد. نقد شعر در عصر عباسی رونق خود را از روزگار هارون- الرشید آغاز کرد.

۴- نقد ادبی معاصر عرب: نقد ادبی در روزگار معاصر به شدت متأثر از منتقدان اروپایی و مکتب‌های نقد ادبی غرب بوده است آغاز تحول در نقد ادبی عرب پس از چند قرن خاموشی متعلق به اوایل قرن سیزدهم هجری و پس از حمله ناپلئون به مصر است نخستین مطالعات جدی اعراب در نقد ادبی جدید مدیون علما و ادبای لبنان است. آنان در خلال سال‌های پیش از جنگ جهانی اول و پس از آن به مدد پیشگامانی چون سلیمان البستانی، میخائیل نعیمه، امین الریحانی و ادبای برجسته دیگر تحولی در نقد ادبی بوجود آوردند. این منتقدان پیشگام عرب که غالباً از جمله ادبای مهاجر به مغرب زمین بودند حرکتی را در نقد ایجاد کردند که اصطلاحاً نهضت مهاجر خوانده می‌شود. نقد ادبی عرب در سرزمین مصر به مدد نقادان بزرگی چون طه حسین، عباس محمود عقاد شوقی ضیف، احمد امین رونق و... گسترش یافت (همان، ۵۱-۵۹).

یکی از انواع ادبی که در ادبیات معاصر عربی نشأت یافت شعر نو است. این نوع جدید شعری از همان ابتدا مورد توجه ادباء و ناقدان قرار گرفت و هر کدام درصد ترسیم مختصات و بیان ویژگی‌های آن برآمدند. از جمله این افراد نازک الملائکه بود که علاوه بر اینکه جزو یکی از بنیان‌گذاران این نوع شعری به شمار می‌آید، خود نیز از جمله اولین ناقدانی است که به بیان خصائص و تفاوت‌های آن با شعر عمودی چه در حوزه مضمون و چه در حوزه عروضی پرداخته است. جنبشی که نازک الملائکه برای ایجاد قالب-های تازه‌ای از بیان واوزان شعری عرضه کرد اهمیت بسزایی دارد او در کتاب خود (قضایا الشعر المعاصر) است. با تجزیه‌ی بیت شعر عمودی و مبتنی ساختن آن بر اتحاد تفعیله (رکن) قوانین عروضی تازه‌ای را برای شعر آزاد وضع کرد به عقیده‌ی او اگرچه موسیقی بیرونی اهمیت بسزایی در شعر دارد اما قالب نو از

آن مهم‌تر است این دیدگاه، دیدگاه شیوه جدید در نقد نیز هست بدین‌سان شاعران نوگرا می‌بایست الگوهای سنتی را تکرار نکنند بلکه باید از به کارگیری آن خودداری کند زیرا زندگی دگرگون شده بنابراین شعر نیز باید دگرگون شود (عطیه، ۱۳۹۱، ۴۱).

با توجه به اهمیت آرای نقدی که نازک الملائکه در باب شعر نو دارد، بسیاری از ادباء در کتاب‌ها و مقالات مختلف به بررسی دیدگاه‌های وی پرداخته‌اند که از آن جمله کتاب «نازک الملائکه الناقد» تألیف عبدالرضا علی است.

این کتاب از یک مقدمه و تمهید و در ۴ فصل دسته‌بندی شده است که فصل اول منطلقات نازک النقدية (مبانی نقدی نازک) از دو مبحث که مبحث اول منطلقات نازک الفکریهی (مبانی فکری نازک) و مبحث دوم منطلقات نازک الفنیة (مبانی فنی نازک) می‌باشد و فصل دوم محاولات نازک فی الابتداع (تلاش‌های نازک در نوآوری) هم از دو مبحث که مبحث اول محاولات نازک فی ابتداع المصطلحات النقدیهی الجدیدهی (تلاش‌های نازک در نوآوری اصطلاحات نقدی جدید) و مبحث دوم محاولات نازک فی ابتداع بحور جدیدة للشعر الحر (تلاش‌های نازک در نوآوری اوزان جدید شعر نو) می‌باشد و فصل سوم نقد نازک فی غیر حرکتی الشعر الحر و فصل چهارم نقد نازک الروائی و المسرحی که شامل ترجمه نمی‌باشد و در آخر مصادر کتاب آورده شده است. نظر به اهمیت نظریات نقدی نازک الملائکه در حوزه‌ی شعر نو، این پایان‌نامه به ترجمه‌ی فصل اول و دوم کتاب مذکور، اختصاص یافته است.

۱-۲- هدف یا اهداف پژوهش

نازک الملائکه بیشتر به عنوان نخستین نظریه پرداز شعر نو در جهان عرب شناخته می‌شود. چهره‌ی شاعری وی از زمانی نمایان و برجسته شد که قصیده الکولیرا نخستین شعر او به گوش دیگران رسید. با بررسی دیدگاه‌های نقدی نازک الملائکه می‌توان پلی به فهم نظریه‌ی ادبی او زد که در حقیقت خاستگاه نظریه‌پردازی وی در باب شعر نو و ویژگی‌ها و مبانی آن شده است. بنابراین هدف از ترجمه این کتاب آشنایی هرچه بیشتر با آراء نقدی نازک الملائکه‌ی است.

۱-۳- ضرورت و اهمیت پژوهش

ترجمه در حقیقت گشودن باب آزمون‌های تازه باجهان است آزمون‌هایی که نخست در یک زبان بیگانه صورت گرفته و آنگاه در قالب مفاهیم و تعبیرهای جدید به زبان خودی راه یافته‌اند پس از راه ترجمه نه تنها بر دامنه و عمق فرهنگ خودی افزوده می‌شود بلکه زبان خودی به عنوان دستگاہی از نشانه‌های معنادار به امکانات تازه‌ای می‌رسد که پیش از آن در دسترس وی نبود (پرهام، ۱۳۷۷، ۶۵). با توجه به نظریات مهم نقدی نازک الملائکه در باب شعر و شاعری ترجمه‌ی کتاب که به خاستگاه فکری وی در حوزه نقد می‌پردازد ضروری به نظر می‌رسد تا در اختیار پژوهشگران و محققان این حوزه قرار بگیرد.

۱-۴- پیشینه‌ی پژوهش

در ارتباط با نظریات شعری نازک الملائکه، آثار و پژوهش‌های مختلفی انجام گرفته که در ذیل به برخی از آنها اشاره می‌شود:

جواد رنجبر و داود نجاتی در مقاله‌ای با عنوان (جلوه‌های نمادین شب در شعر نیما و نازک الملائکه) که در سال ۱۳۹۲ چاپ شده است، به بررسی شب در شعر وی پرداخته و به این نتیجه رسیده است: نماد شب به عنوان یکی از مفاهیم مشترک اشعار دو پیشگام ادب فارسی و عربی، نیما یوشیج و نازک الملائکه، جلوه‌ی خاصی به شعر این دو شاعر بخشیده است و این تعبیر در شعر نیما باز نمود تنهایی شاعر درگیر و دار مسائل اجتماعی-سیاسی زمانه‌ی خود و سمبل جهل، اختناق و خفقان حاکم بر جامعه است در صورتی که در سروده‌های نازک بیشتر در خدمت دلهره‌های شخصی خود شاعر به کار رفته است.

رضا ناظمیان در مقاله‌ای با عنوان (زمان در شعر فروغ فرخزاد و نازک الملائکه) که در سال ۱۳۸۹ به چاپ رسیده است به بررسی آراء و اندیشه‌های شاعر با دیگر شاعران معاصر پارسی‌گو پرداخته است و به این نتیجه رسیده که فروغ فرخزاد و نازک الملائکه دو شاعر بزرگ و پیشگام در ادبیات معاصر فارسی و عربی هستند. این دو شاعر که در قواعد عروضی شعر نو، تحول بزرگی ایجاد کرده‌اند، ویژگی‌های مشترک بزرگی دارند که داشتن نگاه و احساس زنانه در شعر، دارا بودن دیدگاه انتقادی نسبت به مسائل اجتماعی و برجستگی عامل زمان در شعر و داشتن نوعی یأس و بدبینی از آن جمله است. موضوع محوری شعرهای

(بعد از تو) از فروغ و (افعوان) از نازک، زمان است و هر کدام از این دو شاعر، از زاویه خاص خود به زمان پرداخته‌اند.

سامیه صادق در کتابی با عنوان (نگاهی به ابعاد انسانی و جلوه های فنی در اشعار نازک الملائکه) که در سال ۱۳۹۰ به چاپ رسیده است، به بررسی تجربه شعری عربی ریشه‌داری پرداخته که تاثیر عمیقی بر شعر عربی به ویژه شعر عربی جدید به جا گذاشته است و به این نتیجه رسیده است که اشعار نازک عرصه ای بارور برای کشف ابعاد فنی، روانی و اجتماعی آن است. نازک به خوبی بر به کارگیری بحرهای شعری در جایگاه خود و تنوع در بکارگیری متنوع بحر طویل و خفیف و وافر، متناسب با موضوع های شعری اش مسلط بود و این تسلط نازک بر بحر های شعری، ریتم شعری را به یکی از موفق ترین شاخصه‌های شعری اش تبدیل کرد .

فاروق ابراهیم مغربی در مقاله ای با عنوان (تأملات فی الفكر النقدي عند نازک الملائکه) که در سال ۱۳۹۰ به چاپ رسیده است، به بررسی متون نقدی می‌پردازد و اندیشه‌های نقدی نازک را مطرح می‌کند . ولی طبق بررسی به عمل آمده تاکنون کتاب مورد نظر ترجمه نشده است.

۱-۵- مواد (داده‌ها) و روش پژوهش

روش ترجمه نیز به صورت ارتباطی و معنایی خواهد بود بر این اساس سعی می‌شود تا آنجایی که ساختارهای معنایی و نحوی زبان مقصد اجازه می‌دهد معنای بافت متن اصلی در زبان مقصد انعکاس یابد .

فصل دوم:

مبانی نظری پژوهش

۲- بخش اول: درباره‌ی ترجمه

۲-۱- تاریخچه‌ی ترجمه

ترجمه تاریخچه‌ی نسبتاً پرسابقه‌ای دارد. تاریخ اولین ترجمه را باید زمانی دانست که برای اولین بار دو انسان ناهم‌زبان با یکدیگر برخورد کرده‌اند و این به معنای عمر بسیار طولانی ترجمه‌ی شفاهی است. طبیعی است که در این برخورد اولیه کلمات نقش انتقال پیام را بر عهده نداشته‌اند بلکه حرکات و اشارات چشم و دست و ... حاصل پیام متکلم بوده‌اند. ترجمه‌ی مکتوب نیز عمری چند هزار ساله دارد و سنگ‌نوشته‌های موجود در گوشه و کنار عالم گواه رونق ترجمه در آن روزگار کهن است (معروف، ۱۳۹۲، ۹).

اولین آثار ترجمه شده به ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد به دوران امپراطوری قدیم مصر تعلق دارد و در غرب حدود ۳۰۰ ق.م. هنگامی که رومیان قسمت اعظم فرهنگ یونانی را زیر سلطه‌ی خود درآوردند، کار ترجمه اهمیت و رونق پیدا کرد. در قرن دوازدهم غرب در اسپانیا با اسلام تماس پیدا می‌کند که شرایط حاکم از جمله تفاوت‌های موجود بین دو فرهنگ و تماس مداوم میان دو زبان انجام ترجمه در سطح وسیعی را ایجاب می‌کند و پس از سقوط امپراطوری مغرب (مور) عده‌ای از مترجمان به ترجمه‌ی عربی آثار کلاسیک علمی و فلسفی یونانی می‌پردازند. با گسترش مسیحیت کار ترجمه، نقش مذهبی و مقدسی در راه انتشار کلام خدا به خود می‌گیرد. ترجمه‌های انجیل در دوران بسیار اولیه صورت گرفت و دستور ترجمه‌ی نسخه‌ی سن جروم که در نسل‌های بعدی مترجمان تأثیر بسیار بجا نهاد در سال ۳۸۴ بعد از میلاد از جانب سی‌داماسوس به عمل آمد. ترجمه‌ی انجیل تا قرن هفدهم از مسائل و معضلات عمده به شمار می‌رفت و این مسئله با پیدایش اندیشه‌ی فرهنگ‌های ملی و تأثیر آن‌ها در زبان و تفهیم و تفاهم بین متکلمین زبان‌های مختلف ابعاد جدیدی

پیدا کرد. اولین ترجمه‌ی انجیل به زبان انگلیسی توسط ویکلیف بین سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۴ میلادی به عمل آمد (لطفی‌پور ساعدی، ۱۳۹۲، ۶۳).

ترجمه را می‌توان از قدیمی‌ترین اشکال روابط انسانی به شمار آورد که در مجموع همواره در جهت تفاهم بشری عمل کرده و به‌عنوان یکی از ابزارهای ارتباطی بشر مورد توجه قرار گرفته‌است. بنا بر گفته‌ی یوئن رن چائو (۱۹۶۸) «ترجمه، تاریخی به قدمت برج باستانی بابل دارد و در زمینه‌ی ارتباط بین زبان‌ها، ترجمه نقشی والاتر از مطالعه و یادگیری زبان بیگانه و دوزبانگی (bilingualism) ایفا کرده‌است» (امام، ۱۳۷۲، ۴).

امروزه اهمیت ترجمه و تأثیر شگرف آن در زندگی بر کسی پوشیده نیست. ترجمه به ویژه برای کشورهای جهان سوم که از تولید علمی بالایی برخوردار نیستند معنای دیگری دارد. ترجمه گذشته از این که وسیله‌ای برای انتقال اطلاعات علمی از زبانی به زبان دیگر یا به عبارتی منتقل‌کننده‌ی اطلاعات از کشورهای پیشرفته به کشورهای کم‌تر توسعه یافته است از بعد سیاسی و اقتصادی نیز اهمیت ویژه‌ای دارد. امروزه که روابط سیاسی میان کشورهای مختلف جهان در حد بالایی قرار دارد و همه روزه سفرها و گفتگوها و ارتباطات مختلفی در همه‌ی سطوح سیاسی صورت می‌گیرد، ترجمه جایگاه ویژه‌ی خود را داراست. از سوی دیگر روابط اقتصادی و تجاری نیز بر اهمیت این مقوله افزوده‌اند. اما عمیق‌ترین و ریشه‌دارترین ارتباطی را که «ترجمه» می‌سازد ارتباط فرهنگی، تبادل افکار و داد و ستد اندیشه است (اصغری، ۱۳۸۶، ۱۰).

قافله‌ی تمدن بشری در مسیر پرفراز و نشیب تحول خود، وامدار عوامل گونه‌گون است که در این میان عامل ترجمه نقشی بس شگرف دارد. گزافه نیست اگر بگوییم قافله‌ی تمدن بدون مرکب رهوار ترجمه هنوز در منازل اولیه‌ی تحول سیر می‌کرد (حسن، ۱۳۷۶، ۷۶).

۲-۲- تعریف ترجمه

ترجمه عمل تغییر یک متن یا گفتار از یک زبان به زبان دیگر است. این‌تنها تعریفی ابتدایی و عامیانه از لفظ ترجمه است. شخصی که عملاً درگیر کار ترجمه است را مترجم می‌نامند و علمی که اصول

و روش ترجمه را مورد مطالعه قرار می‌دهد علم ترجمه شناسی نامیده می‌شود و شخصی که آگاه به این علم بوده و یا آن را مطالعه می‌کند ترجمه شناس نامیده می‌شود. معمولاً در ترجمه، ما با دو زبان سرو کار داریم و در نتیجه مقایسه و مقابله دو زبان مطرح می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت که ترجمه شناسی بخشی از زبان‌شناسی مقابله‌ای است. زبانی که در آن زبان کار ترجمه را شروع می‌کنیم معمولاً زبان اول/مبدأ نامیده می‌شود و زبانی که ترجمه به آن ختم می‌شود زبان دوم/ زبان مقصد نامیده می‌شود. علاوه بر واژه translation از واژه دیگری نیز برای ترجمه استفاده می‌شود که آن واژه interpretation است که به معنی ترجمه، تعبیر یا تفسیر می‌باشد و شخصی که این کار را انجام می‌دهد مترجم یا مفسر (interpreter) نامیده می‌شود. امروزه واژه interpreter بیشتر برای مترجمان شفاهی و همزمان به کار می‌رود (آذروش، ۱۳۹۴، ۱۳، ۱۴).

برای واژه «ترجمه» تعاریف مختلفی از سوی متخصصان فن بیان شده است که در اینجا به اختصار چند مورد را بررسی می‌کنیم:

الف- کتفورد (۱۹۶۵) ترجمه را چنین تعریف می‌کند: ترجمه جایگزینی مواد متنی است در یک زبان (زبان مبدأ) با مواد متنی معادل در زبان دیگر (زبان مقصد) (لطفی پور ساعدی، ۱۳۹۲، ۶۶).

ب- نایدا ترجمه را چنین تعریف می‌کند: ترجمه عبارت است از پیدا کردن نزدیک‌ترین معادل طبیعی پیام زبان‌دهنده در زبان گیرنده، نخست از لحاظ معنایی و دوم از لحاظ سبک (همان، ۶۶).

ج- از نظر نیومارک (۱۹۷۶) ترجمه فنی است که یک پیام نوشتاری در زبانی را با همان پیام در زبان دیگر جایگزین می‌کند. ترجمه کوششی است در جهت جایگزینی یک تجربه و یا فرمول خاصی از جهان پیرامون به زبان دیگر (همان، ۶۶).

ترجمه، اساساً بر پایه‌ی دو مهارت عمده‌ی درک مفهوم از زبان مبدأ و بیان آن در زبان مقصد استوار است. (درک) به معنای آشنایی با زبان مبدأ در حد استخراج جنبه‌های مختلف معنا از متن و (بیان) به معنای بازنویسی مفهوم انتزاع شده از متن اصلی بر اساس معیارهای زبانی و فرهنگی زبان مقصد است. برخورداری از این دو مهارت عمده، مستلزم ممارست طولانی، دقت، حوصله و پشتکار فراوان است (ناظمیان، ۱۳۸۶، ۷).

۲-۳- مطالعات در باب ترجمه

در واقع نخستین مطالب مکتوب در مورد ترجمه مربوط به دورانی می‌شود که نیومارک (۱۹۸۱) آن دوره را دوره‌ی پیش‌زبان‌شناختی (prelinguistics) ترجمه نامیده‌است. این نوشته‌ها و آثار مکتوب در مجموع بیانگر افکار و نظریات به‌صورت ذهنی و تجویزی ابراز شده‌اند. هم‌چنین گفته شده که این مطالعات بیشتر رنگ و بوی مطالعات علم‌زبان‌شناسی تاریخی یا فقه‌اللغه (philology) داشته‌اند تا جهت‌گیری علم‌امروزین زبان‌شناسی (linguistics) «نایدا، ۱۹۷۴» به هر حال، مطالعات درباره‌ی ترجمه در دوران پیش‌زبان‌شناختی چشم‌اندازی بسیار محدود در برابر خود داشتند؛ ولی به گفته‌ی نیومارک (۱۹۸۸) «هدف ترجمه، ماهیت ذهنی مخاطبان، نوع متن و چیزهای دیگر از این دست مورد بحث قرار نمی‌گرفت» (امام، ۱۳۷۲، ۴).

اما عقیده براین است که دوره‌ی دوم یا دوره‌ی زبان‌شناختی ترجمه نیز با مطالعات عینی‌تر و متأخرتر شروع شده‌است. بدیهی است که صفت زبان‌شناختی این دوره حاکی از این است که مجموعه مطالب گنجانده شده در زیر این عنوان پرداخت و رنگ و بوی زبان‌شناختی مسایل ترجمه است که اغلب به قلم زبان‌شناسان نوشته شده‌اند (همان، ۴ و ۵).

در طول نیمه‌ی دوم این قرن ترجمه جایگاهی از آن خود یافته و از مشروعیت برخوردار شده است. آنتوان برمان می‌گوید:

«اندیشیدن درباره‌ی ترجمه به صورت ضرورت درونی خود ترجمه درآمده‌است. این اندیشه نشانگر این خواست ترجمه است که به عملی مستقل بدل شود که می‌تواند به تعریف درآمد و آموزش داده شود» (وودزورث، ۱۳۷۱، ۱۲).

۲-۴- انواع ترجمه

صاحب نظران در تقسیم انواع ترجمه، اسامی گوناگونی بر آن اطلاق کرده‌اند که مشهورترین آنها عبارت‌اند از:

۲-۴-۱- ترجمه کلمه به کلمه، واژه به واژه یا تحت‌اللفظی

این نوع ترجمه، اغلب به دلیل نارسا بودن، نسبت به سایر انواع ترجمه مقبولیت کمتری دارد و زبان‌هایی نیز بر آن مترتب است، زیرا «ترجمه تحت‌اللفظی در پاره‌ای موارد، گنگ و رمز ناگشوده است و ارزش ارتباطی آن ناچیز است». شاید علت آن این باشد که مفردات ترجمه (زبان مقصد) با مفردات اصل (زبان مبدأ) برابر است. این قبیل ترجمه‌ها اغلب از نظر دستوری برگردانی از زبان مبدأ هستند (معروف، ۱۳۹۲، ۱۲).

۲-۴-۲- ترجمه ارتباطی (پیامی)

ترجمه‌ی ارتباطی ترجمه‌ای است که پیام متن مبدأ را با متداول‌ترین کلمات و عبارات و ساخت-های دستوری به زبان مقصد برمی‌گرداند. در ترجمه‌ی ارتباطی، مترجم بر اساس معانی اولیه‌ی کلمات، معادل‌یابی نمی‌کند، بلکه تلاش می‌کند بر اساس معانی کلمه در بافت متن معادل‌یابی کند. متون اطلاعاتی و عناصر غیرتوصیفی به شیوه‌ی ارتباطی ترجمه می‌شوند (ناظمیان، ۱۳۸۶، ۲۴۹). از سوی دیگر، در ترجمه‌ی ارتباطی، خواننده مهم‌تر از نویسنده به شمار می‌رود. مترجم سعی بر آن خواهد داشت تا متن ترجمه شده را حتی‌الامکان برای خواننده مأنوس سازد. بدین ترتیب این امکان همواره وجود دارد که متن به دست داده شده، به طور کامل گفته‌ی نویسنده نباشد (صفوی، ۱۳۷۱، ۱۶).

۲-۴-۳- ترجمه آزاد

در ترجمه آزاد، مترجم پیام متن مبدأ را صرف نظر از آرایش ردیفی زبان مبدأ به صورت آزاد در چهاررچوب زبان مقصد ترجمه می‌کند. آنچه در این ترجمه معیار و ملاک قرار می‌گیرد پیام، مفهوم و منظور متن مبدأ می‌باشد و نه نوع کلمات، تعداد کلمه‌ها و جمله‌ها و غیره. بنابراین در ترجمه آزاد، متن ترجمه شده ممکن است از نظر تعداد کلمات و جمله‌ها و عبارات با متن مبدأ برابر نباشد. برای مثال عبارت فارسی (خداحافظ) بدون توجه به نوع و تعداد و معنی کلمات Good-bye ترجمه می‌شود: و عبارت (دست شما درد نکند) (thank you) ترجمه می‌شود (آدروش، ۱۳۹۴، ۱۹).

۲-۴-۴- ترجمه‌ی دقیق و روان

این نوع ترجمه، متداول‌ترین نوع ترجمه است که در نقل متون مختلف ادبی، دینی و علمی کاربرد وسیعی دارد، زیرا مترجم علاوه بر ترجمه‌ی الفاظ، به عبارات معنا و مفهوم می‌بخشد. بدین معنا که اگر در جمله کنایه، استعاره، ضرب‌المثل و غیره به کار رفته باشد آن را به زبانی قابل فهم برمی‌گرداند تا مقبول طبع همگان قرار گیرد. در این نوع ترجمه، مترجم باید امانت را رعایت کند تا مبادا چیزی علاوه بر آنچه مولف نوشته، بنویسد و احیانا مطالب تحریف شود (معروف، ۱۳۹۲، ۱۵).

۲-۴-۵- ترجمه‌ی ادبی

زیباترین نوع ترجمه، ترجمه ادبی است، زیرا مترجم مناسب‌ترین و خوش‌آهنگ‌ترین واژگان را بر اساس ذوق ادبی خود برمی‌گزیند و استفاده از انواع آرایش‌های لفظی و معنوی به خوبی مشهود است. یکی از انواع آرایش‌های لفظی، بهره‌جستن از جناس به منظور مسجع کردن ترجمه است (همان، ۱۶).

۲-۴-۶- ترجمه‌ی شعر

به دلیل محدودیت‌های مختلف، تقریبا غیرممکن است، زیرا ترجمه‌ی شعر یعنی تغییر موجودیت و شکل ظاهری که در واقع همان جوهر اصلی شعر است. به همین دلیل برخی در مقابل این نوع ترجمه به شدت موضع می‌گیرند و با برشمردن دلایلی امکان آن را منتفی می‌دانند (همان، ۲۱).

۲-۴-۷- ترجمه‌ی نثر به شعر

این قسم از ترجمه به نوبه‌ی خود، نوعی ابتکار و هنرنمایی در گستره‌ی ادبیات است و تنها از عهده‌ی کسانی برمی‌آید که از ذوق شعری بالایی برخوردار باشند و با اینکه ترجمه‌ی دقیقی نیست اما به وفور مورد استفاده قرار گرفته است. ترجمه قرآن کریم و احادیث معصومین به شعر فارسی، زیباترین نمونه‌ی این قبیل ترجمه هاست (همان، ۲۱).

۲-۴-۸- ترجمه‌ی شفاهی

این نوع ترجمه مشتمل بر دو بخش یعنی سخنرانی و مصاحبه است .

الف) ترجمه سخنرانی : که نیازمند تمرین، تکرار و ممارست فراوان است و اصولاً به سه صورت ترجمه می‌شود : ترجمه بر اساس نوشته‌های گوینده، ترجمه بند به بند، ترجمه هم‌زمان.

ب) ترجمه مصاحبه: این نوع ترجمه نیازمند دقت و تمرین و ممارست مداوم است. مترجم مصاحبه‌های مطبوعاتی یا رادیو تلویزیونی فرصت ترجمه‌ی واژه به واژه‌ی عبارات را ندارد به همین سبب در صورت یادداشت برداری از همه سخنان گوینده، رشته کلام از دست او خارج می‌شود، بنابراین باید خلاصه نویسی را اساس کار خویش قرار دهد (همان، ۲۱-۳۰).

۲-۴-۹- نظریه‌های ترجمه

نتیجه‌ی سال‌ها نظریه‌پردازی و بحث در زمینه‌ی مسائل مربوط به حوزه‌ی ترجمه، مجموعه‌ای از اطلاعات است که در اختیار ما قرار گرفته و اکنون آن‌ها را نظریه‌ی ترجمه می‌نامند. به اعتقاد مترجم و ترجمه‌شناس پرآوازه پیترو نیومارک (۱۹۸۲) نظریه‌ی ترجمه عبارت است از «مجموعه‌ای از اطلاعات که ما در حال حاضر و در آینده در مورد فرایند ترجمه خواهیم داشت» (امام، ۱۳۷۲، ۵).

کاری که نظریه‌ی ترجمه انجام می‌دهد عبارت است از اول، تعیین و تعریف مشکل ترجمه (یعنی این که فقدان مشکل ترجمه برابر است با فقدان نظریه‌ی ترجمه؟!) دوم، ارائه‌ی تمام عوامل دخیل در حل آن مشکل، سوم ارائه‌ی تمامی روال‌های ترجمه و بالاخره توصیه‌ی مناسب‌ترین روش ترجمه و در نهایت ترجمه صحیح (همان، ۶).

کتفورد معتقد است که نظریه‌ی ترجمه باید بر یک نظریه‌ی معنایی استوار باشد (مدرسی قوامی، ۱۳۷۱، ۸۶).

نظریه‌ی چندنظامی نیز به ما می‌گوید که ترجمه، یک شکل «بازنویسی» متن دیگر است. از این دیدگاه، ترجمه مغایر با آفرینش نیست (بدین معنی که ترجمه تقلیدی کم‌رنگ از آفرینش باشد) بلکه پدید آوردن متنی است که جزیی از نظام ادبی فرهنگ زبان مقصد

خواهد شد، درست به همان طریق که اثری جدید که از هیچ «آفریده» شده جزئی از فرهنگ می‌شود (وودزورث، ۱۳۷۱، ۱۶).

به‌طور کلی نظر عموم صاحب‌نظران ترجمه این است که مترجم نمی‌تواند و بهتر آن است که به زبان مادری خود ترجمه کند. چنان‌که می‌دانید، ترجمه‌ی برخی از انواع متون توضیحی (exposition) در توان برخی از مترجمان هست. ولی شعر و ادبیات به مقوله‌ای تعلق دارند که برای ترجمه‌ی آن‌ها شِمّ زبانی لازم است و این شِمّ به گفته‌ی زبان‌شناسان در کسی به وجود نمی‌آید، مگر این‌که فرد یا دوزبانه باشد یا این‌که سال‌ها به‌طور مداوم در محیطی که آن زبان صحبت می‌شود، زندگی کرده و با فرهنگ مردم آن زبان آمیزش پیدا کرده باشد. البته استثنائاتی هم وجود دارد. مثلاً جوزف گُراد به زبانی می‌نویسد که زبان مادریش نیست. او این زبان را به قول زبان‌شناسان فرانگرفته (acquisition) بلکه آموخته است (learning) (امامی، ۱۳۹۱، ۲۷ و ۲۸).

۲-۴-۱۰- ویژگی‌های مترجم

اتین دوله درباره ویژگی‌های یک مترجم خوب می‌گوید: مترجم باید محتوای متن و قصد نویسنده را بخوبی درک کند. مترجم باید از دانشی وسیع در زبان مبدأ و مقصد برخوردار باشد. مترجم باید از ترجمه لفظ به لفظ که هم به مفهوم متن اصلی و هم به زیبایی آن لطمه وارد می‌کند بپرهیزد. مترجم باید شکل‌های گفتاری رایج و متداول در دو زبان را بشناسد و به کار گیرد. مترجم باید از طریق انتخاب و ترتیب مناسب کلمات، تأثیری همه‌جانبه و لحنی مناسب متن اصلی به ترجمه ببخشد (آذروش، ۱۳۹۴، ۲۰، ۲۱).

ترجمه یعنی برگرداندن دقیق و طبیعی نوشته یا گفته‌ای از زبانی به زبانی دیگر. مترجم برای ارائه‌ی ترجمه‌ای دقیق و رسا باید از سه ویژگی برخوردار باشد: آشنایی کامل با زبان مبدأ؛ در ترجمه‌ی عربی به فارسی، زبان مبدأ عربی و زبان مقصد فارسی است. دانستن معنای کلی متن مبدأ برای ترجمه کافی نیست بلکه مترجم باید مفاهیم دقیق و ضمنی و بار عاطفی کلمات را دریابد و ظرایفی را که به سبک و شیوه‌ی بیان نویسنده مربوط می‌شود، درک کند (ناظمیان، ۱۳۸۶، ۲، ۱).

۲-۴-۱۰-۱- تسلط به زبان مقصد و مبدأ

"فرزانه فرحزاد می گوید: «امروزه بسیاری از صاحب نظران بر این عقیده که مترجم خوب کسی است که به (زبان مبدأ) زبانی که از آن ترجمه می شود و (زبان مقصد) زبانی که به آن ترجمه می شود و موضوع متن مورد ترجمه احاطه داشته باشد». پیتر نیومارک ۱۹۸۸ می گوید: بازارگادی نیز ویژگی های یک مترجم خوب ۱- تسلط بر زبان مادری ۲- تسلط به زبان خارجی ۳- تشخیص اختلافات دو زبان ذکر می کند (آدروش، ۱۳۹۴، ۲۰، ۲۱).

۲-۴-۱۰-۲- تسلط بر زبان مقصد

تسلط بر زبان مقصد از شناخت کامل زبان مبدأ مهم تر است چرا که ترجمه از دو مهارت عمده ی درک و بیان شکل می گیرد. درک، شامل آشنایی با زبان مبدأ در حد استخراج جنبه های مختلف معنا از متن می شود و بیان به معنای بازنویسی معنای برگرفته از متن مبدأ بر اساس معیارهای زبانی و فرهنگی زبان مقصد است. در مقایسه ی بین توانایی درک و قدرت بیان باید برای بیان اهمیت بیشتری قائل شویم، زیرا ترجمه، حادثه ایست که در زبان مقصد اتفاق می افتد و مترجمی که به رموز و ظرایف زبان مادری خود مسلط باشد و امکانات و توانایی های آن را بداند می کوشد تا برای انتقال مفاهیم که در زبان مبدأ بیان شده است، قالب های بیانی رسا و شیوایی در زبان مقصد بیابد و پیام یا تأثیر را به بهترین و طبیعی ترین شکل به مخاطب انتقال دهد. بیشترین اشتباهات مترجمان ناشی از عدم تسلط آنان به زبان مقصد است. مطالعه ی آثار نویسندگان معاصر فارسی و خواندن مطالب سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مطبوعات و آشنایی با آثار ادبی نویسندگان ادبی گذشته بر قدرت بیان مترجم می افزاید (ناظمیان، ۱۳۸۶، ۲).

۲-۴-۱۰-۳- آشنایی با موضوع مورد ترجمه

آشنایی با موضوع متن اصلی، نقش مهم و به سزایی در توفیق مترجم برای ارائه ی ترجمه ای صحیح و روان دارد. علوم و دانش های مختلف، سرشار از اصطلاحات و تعابیری هستند که مرز و محدوده ی آنها را از یکدیگر تفکیک می کند. مترجمی که می خواهد کتابی را در موضوع روان شناسی ترجمه کند. اگر در

این زمینه مطالعه نداشته باشد و اصطلاحات مربوط به آن را نشناسد از عهده‌ی ترجمه‌ی چنین کتابی بر نمی‌آید. نیمی از ترجمه، علم و مهارت و نیمی دیگر ذوق و هنر است. آشنایی با زبان مبدأ و موضوع مورد ترجمه، جنبه‌ی علم بدون ترجمه را تفسیر می‌کند و تسلط بر زبان مقصد و انتخاب معادل‌های مناسب در سطح ساختارهای دستوری و واژگانی و شناخت روحیه‌ی نویسنده و مخاطب، ناظر به هنر بودن ترجمه و ذوقی بودن آن است (همان، ۲).

۳- بخش دوم : شناخت‌نامه‌ی "نازک الملائکه" و نظریات نقدی او

۳-۱- زندگینامه‌ی نازک الملائکه مادر شعر نو عرب

نازک الملائکه در سال (۱۹۲۳ م) در شهر بغداد و در خانواده‌ای شاعرو ادب دوست چشم به جهان گشود. پدر او صادق بن جواد بن عبد الرزاق الملائکه شاعر و ادیب و مدرس دانش‌سرای معلمان بود و سلیمه عبد الرزاق مادر نازک الملائکه نیز ادب دوست و شاعر بود (بصری، ۱۹۹۴، ۵۶۳).

نازک تحصیلات ابتدایی خود را در سال (۱۹۳۵م) در بغداد و تحصیلات دبیرستان را در سال (۱۹۳۹م) به پایان رساند و بعد از آن وارد دانشسرای عالی معلمان " دانشکده‌ی تربیت " در رشته زبان و ادبیات عرب شد و تحصیلات دانشگاهی خود را در سال (۱۹۴۴ م) به اتمام رساند و در حین تحصیلات دانشگاهی‌اش به یادگیری زبان‌های انگلیسی و لاتین پرداخت و در سال (۱۹۵۱ م) به آمریکا مسافرت کرد و در آنجا به تحصیل مشغول شد. او سال‌های ۱۹۵۱ تا ۱۹۵۲ و ۱۹۵۴ تا ۱۹۵۶ را در آنجا به سر برد (همان، ۵۶۳).

او در سال (۱۹۵۷م) به عنوان دانشیار دانشکده علوم تربیتی بغداد مشغول به خدمت شد و انقلاب ژوئیه که در سال (۱۹۵۸ م) شکل گرفت تاثیر بسیار زیادی روی او گذاشت و تمام لحظات زندگی شاعر را در آن سال و سالهای پس از آن به خود مشغول کرد (الملائکه، ۱۹۹۸، ۲۱).

این انقلاب بذر خود را در جان و روحش کاشت به نحوی که باعث جهت‌گیری‌های ملی‌گرایانه او از بیگانگان شد. خشونت حاکم بر کشور و تهدیدات پی در پی کمونیست‌ها باعث شد تا او عراق را به قصد بیروت ترک کند و برای مدت یک سال (۱۹۵۹ - ۱۹۶۰ م) در آنجا ساکن شود تا بلکه تهدید فرو

نشیند و کمونیست‌ها پراکنده شوند. در همان سال بود که انتشار آثار ملی گرایانه خود را در مجله‌ی "الآداب" از سر گرفت او پس از مراجعت از بیروت دوباره بر سر کار سابق خود (دانشیاری دانشکده علوم تربیتی) باز گشت. در سال (۱۹۶۲م) با همکار خود دکتر عبدالهادی محبوبه که مدرس دانشکده زبان عربی بود ازدواج کرد (همان، ۲۲).

در سال (۱۹۶۴م) به همراه همسر خود برای همکاری جهت تاسیس دانشگاه بصره به این شهر عزیمت کرد. در آنجا همسر او به عنوان نایب رئیس و سپس رئیس دانشگاه منصوب شد. او نیز به عنوان مدرس زبان عربی مشغول به کار شد و پس از مدتی به عنوان رئیس بخش زبان عربی دانشگاه بصره انتخاب گردید (الملائکة، ۱۹۷۴، ۱).

اسارت عراق به دست دیکتاتور خون آشام بغداد- صدام حسین- نازک الملائکة راهمچون بسیاری از روشنفکران عراقی مجبور به جلائی وطن کرد. او ابتدا به کویت و سپس به مصر رفت و تا پایان عمر در قاهره او را می‌آزرد، با وخیم شدن وضعیت جسمانی او در ایام اخیر، روشنفکران عراقی در بیانیه‌ای به بی‌اعتنایی دولتشان نسبت به این شاعر بزرگ اعتراض کردند. به دنبال این اعتراض‌ها بود که جلال طالبانی، رئیس جمهور عراق مسؤولان عراقی در قاهره رامأمور به عهده گرفتن روند معالجه‌ی شاعرکشورش کرد. دکتر طارق نجم، رئیس دفتر نخست وزیر عراق نیز با دختر نازک الملائکة تماس گرفت و به او اطلاع داد نوری‌المالکی به سفیر عراق در قاهره دستور داده که به احوال پرسشی نازک الملائکة برود و به روند معالجات وی نظارت کند، دستوری که خیلی دیر صادر شد و نتیجه‌ای نداد (همان، ۲۵).

"سرانجام نازک الملائکة (که از او به عنوان مادر شعر نو عرب یاد می‌کنند) در روز پنج‌شنبه برابر با ۲۱ ژوئن ۲۰۰۷ میلادی در سن ۸۴ سالگی در تنهایی و غربت در یکی از محلات حاشیه‌ای قاهره درگذشت".

۳-۲- آثار نازک الملائکة

آثار نازک الملائکة تصویر درخشانیداست برای بیان احساسات او و آشکار کردن درون مضطرب و سرگردانش، آثار او به دو دسته‌ی ادبی و نقدی تقسیم می‌شود. مجموعه‌های شعری او شامل:

- ۲- شظایا ورماد در سال ۱۹۴۹
- ۳- قرار الموجهة در سال ۱۹۵۷
- ۴- شجرة القمر در سال ۱۹۶۸
- ۵- مأساة الحیاء و اغنیة للانسان (۱۹۴۵-۱۹۶۵م)
- ۶- یغیر الوانه البحر در سال ۱۹۷۷
- ۷- للصلاة و الثورة در سال ۱۹۷۸
- و آثار نشری و نقدی او:

- ۱- کتاب قضایا الشعر المعاصر در سال ۱۹۶۲
- ۲- الصومعة و الشرفة الحمراء در سال ۱۹۶۵
- ۳- سایکولوجیة الشعر در سال ۱۹۹۳

۴- التجزیئیة فی المجتمع العراقی. بر اساس نوشته ی پژوهشگر عراقی دکتر عبد الرضا علی در مجله ی عراقی اقلام (شماره ۲ تاریخ ۱۱ / ۱۲ / ۱۹۸۷م) نازک الملائکه علاوه بر شعر و نقد، قصه ی کوتاه، فصل‌هایی از زندگی‌نامه شاعران معاصر را هم نوشته است. آخرین دیوان شعری او للصلاة و الثورة در سال (۱۹۷۸م) و آخرین قصه‌های وی قصه ی " قندیل لمندلی المقتولة " چاپ شده در مجله ی الآداب در همان سال می‌باشد و آخرین نوشته‌های نقدی او تحت عنوان قافیه در شعر عربی معاصر در مجله ی حصاد کویتنی در سال ۱۹۸۱ به چاپ رسیده است (علی، ۱۹۹۵، ۱۹۶).

۳-۳- اسلوب شعری نازک الملائكة

ویژگی ممتاز شعر نازک، احساسات و دردهای شدید است. او عاشق شب و همنشین درد می‌باشد؛ سرگردان در میان گورستان، او شب را یک دوست، غم را یک رفیق و مرگ را پناهگاه خویش می‌یابد. شعر او پیوسته بذر یأس و ناامیدی می‌پراکند (نظری، عزیزی نیا، رضایی، ۱۳۸۸، ۱۲۱).

اولین شعر او شعری است دارای ۱۲۰۰ بیت که در سال (۱۹۴۵م) سروده شد و شاعر آن را «مأساة الحیاء» نام نهاد. موضوع این شعر پیرامون زندگی و مرگ و اسرار ماوراء آن‌ها می‌گذرد. شاعر در این شعر بدبینی و احساس نومیدانه‌ی خود را نسبت به اینکه زندگی تماماً رنج و درد بوده و مرگ قله بدبختی‌های

بشری است، بروز می‌دهد، همچنان که از وحشت حاصل از جنگ جهانی دوم و خرابی‌ها و بدبختی‌های ناشی از آن زبان به گلایه می‌گشاید و همه را به صلح و آشتی فرا می‌خواند. او از خوشبختی، خواسته‌ی دسته‌جمعی انسان‌ها سخن می‌گوید اما در پایان باز هم دچار سرخوردگی و یأس می‌شود چرا که سعادت و خوشبختی را بر روی کره‌ی زمین نمی‌یابد (همان، ۱۱۶).

با یک نگاه گذرا به شعر نازک‌الملائکه این احساس به ما دست می‌دهد که شاعر در یک دنیای مخصوص به خود می‌زیسته است جهانی که برپایه‌ی یأس، درد، رنج، تنهایی، غربت و زندگی با خاطرات گذشته استوار بوده است (شفیعی، ۱۳۸۰، ۱۳۷).

او دارای احساسات غلو شده و عاشقانه‌ای بود که به دنبال یک ناکجا آباد در دل غربت می‌گشت؛ حال آنکه او در شهر خویش و در میان خانواده‌اش زندگی می‌کرد! این مضامین را در شعر او پیوسته در حال تکرار می‌یابیم؛ حتی بر آن نقابی از اندوه رنج هم می‌کشد، به گونه‌ای که او را همیشه در یک ماتم ابدی می‌بینیم! (همان، ۱۳۸).

او برای بازگشت به جهان واقعیت، لحظه‌ای درنگ را جایز نمی‌شمارد و تازه آنجاست که در می‌یابد که همه آنچه با آن درگیر بوده، خیالات در خیالات بوده است و او هیچ کس جز خویش را از بین نبرده. پس به تدریج سعی می‌کند که عاشق خودش باشد و نه هیچ کس دیگری جز خود. گمان بسیاری بر این است که عاشقانه‌های او همه عاشقانه‌هایی خیالی است نه حاصل تجربیات شخصی او. اما در مجموعه شعر «قرارة الموجة» که در سال ۱۹۵۷ منتشر شد، به نوعی از جهان شخصی خود خارج می‌شود تا به گونه‌ای دیگر به زن و رنج‌ها و محرومیت‌های او در جوامع شرقی بپردازد، برای مثال در شعر «النائمة فی الشارع» دختر یازده ساله‌ای را به تصویر می‌کشد که نه خانه‌ای دارد و نه خانواده‌ای و شب را در خیابان زیر رگبار و سوز سرمای زمستان، بیمار و گرسنه، به صبح می‌رساند... (او شعر را وسیله‌ای جهت بیان غم‌های خود و نیز واسطه‌ی عقده‌گشایی رنج‌ها و محنت‌هایش یافته بود. شکی نیست که او از اولین شاعرانی بود که دیگران را به سرایش شعر به طرز نوین دعوت می‌کردند و می‌توان گفت که جسورترین آنها در طغیان علیه پایه‌های استوار شعر کلاسیک و پی‌ریزی جریان شعر نو بوده است (مختاری و درخشان، ۱۳۹۴، ۲).

جنبشی که نازک‌الملائکه برای ایجاد قالب‌های تازه‌ای از بیان واوژان شعری عرضه کرد اهمیت بسزایی دارد. او در کتاب خود (قضایا الشعر المعاصر) است با تجزیه‌ی بیت شعر عمودی و مبتنی ساختن آن بر اتحاد تفعیله (رکن) قوانین عروضی تازه‌ای را برای شعر آزاد وضع کرد به عقیده‌ی او اگرچه موسیقی بیرونی اهمیت بسزایی در شعر دارد اما قالب نو از آن مهم‌تر است این دیدگاه، دیدگاه شیوه جدید در نقد نیز هست بدین‌سان شاعران نو گرامی‌بایست الگوهای سنتی را تکرار نکنند بلکه باید از به کارگیری آن خودداری کند زیرا زندگی دگرگون شده بنابراین شعر نیز باید دگرگون شود (عطیه، ۱۳۹۱، ۴۱).

شاعران معاصر عرب شعر را بیش از هر چیز، رویا می‌دانند. آن چه که ویژگی‌های هنری شعر را تشکیل می‌دهد، مثل زبان، تصویر و آهنگ در حقیقت نتیجه‌ی نگرش ویژه به پدیده‌هاست البته بین رویا و نگرش تفاوت است فرق آن دو «فرق بین نگرش به پدیده‌ها با چشم سر و نگرش به چشم باطن است. آنکس که به چشم سر می‌نگرد، پدیده‌ی بیرونی را به یک صورت تغییر ناپذیر می‌بیند. اما رویا و نگرش دوم و چشم باطن آن را یک حالت نمی‌بیند بلکه ظاهر آن تغییر می‌یابد؛ هرچند که جوهر آن ثابت باقی می‌ماند». (آدونیس، ۱۹۷۵، ج ۳، ۱۶۸). اما نازک‌الملائکه بر آن است که شعر، تجربه است؛ رنج بردن است نه خلاصه تجربه. وی در بحث روانشناسی شعر می‌گوید «کاملترین و زیباترین و باشکوه‌ترین شعر آن است که نگرش کامل از زندگی و وجود به ما می‌بخشد و تنها تصویر، موسیقی، اشاره و رمز کافی نیست بلکه باید ما را به حقایق بزرگ هستی رهنمون شود» (الملائکه، ۲۰۰۲، ۴۱۷).

وی در بررسی شعر ایلیا ابوماضی پس از بیان تفاوت حکمت و شعر می‌گوید: «میان حکمت و شعر تعارض فلسفی وجود دارد؛ یعنی شعر به حد وسط فلسفه یا نقطه‌ی پایانی تجربه نمی‌پردازد بلکه شعر به حالات فردی در سطح عاطفی می‌پردازد و در حقیقت تصویرگر تجربه است». (همان، ۴۸۸). این تعریف از حیث معنا در شعر بوده است اما از حیث ساخت نازک‌الملائکه برآن است که شعر دارای چهار مؤلفه اصلی است: موضوع، ساخت، سبک بیان و وزن (الملائکه، ۲۰۰۲، ۲۰۵). در میان این مؤلفه‌ها او بر وزن بیش از همه تأکید دارد. وزن از نظر او «جنبش و حرکتی است همچون جادو که در جای جای عبارات جریان می‌یابد و به واسطه الکتریسیته‌ای پنهانی از موسیقی الهام شده آن را شارژ می‌کند و تنها به شعر

ریتم نمی‌بخشد بلکه هر آهنگ آن را تأثیرگذارتر و زیباتر می‌نماید و لذا گذشتگان آن را گونه‌ای جادو به حساب می‌آوردند» (همان، ۱۹۸).

منظور از بیان شعری، نوآوری در زبان شعر است. یکی از مؤلفه‌های شعر نو زبان آن است. چون شاعران نوگرا دریافته بودند که زبان سنتی با توانایی و ظرفیتی که دارد از همگام شدن با زندگی جدید، ناتوان است. چون شعر به قول نازک الملائکه، تجربه است و «هر تجربه دارای زبان و شیوهی خود است و تجربه‌ی جدید چیزی جز زبان جدید یا روش تازه در تعامل با زبان نمی‌باشد» (اسماعیل، ۱۹۷۲، ۱۷۴). آن چه که نازک الملائکه در نقد شعر کلاسیک عربی انجام داده است و نقطه‌ی عزیمت وی همین مسئله زبان و بیان شعری بوده است. وی در مقدمه‌ی دیوان «شظا یا ورماد» به مسئله‌ی زبان و تنگنای زبان سنتی می‌پردازد که چگونه این زبان جامد و راکد شده است و وزن و قافیه و معنی هزاران سال است که همان است و هیچ تغییری در آن رخ نداده است. «زبان عربی الهام بخشی و توانمندی‌اش را از دست داده است و دیگر توان آن را ندارد که با تندبادهای پریشانی و سوز درون که امروزه وجودمان را فراگرفته است، مواجه شود. روزگاری این زبان، زبان الهام بخشی بوده است و می‌خندید و می‌گریست ولی دچار نسل‌هایی شده است که به مومیایی کردن و ساختن واژگانی آماده پرداختند» (الملائکه، ۲۰۰۲، ۴۱۶).

نازک الملائکه در بحث زبان شعر با توجه به گرایش رمانتیکی که دارد، که بر آفریننده و نوآور یعنی خود شاعر تأکید دارد بر مبانی زبان سنتی می‌شورد. وی در بحث روانشناسی شعر به مسئله‌ی شعر و زبان می‌پردازد و بر آن است که زبان به دهلیزهای تاریک و گنجینه‌هایی شبیه است که غبار قرن‌ها بر آن مانده و به واسطه‌ی عقل نمی‌توان به آن امور پنهان دست یافت و این تنها به واسطه‌ی موهبت شاعرانه است که کشف می‌گردد. حسّ شاعری از نظر او، حسّ زبانی است یعنی حسّی که معانی پنهان را در کلمات و حروف استخراج می‌کند (همان، ۳۲۲). او همچنان بر آن است که تحول در زبان از زندگی و تجربه‌ی شاعر سرچشمه می‌گیرد نه از خود واژه‌ها و شاعر از خلال احساس تازه‌ای که به واژه‌ها دارد و تجربه‌ی شخصی‌اش می‌تواند به آن‌ها دلالت‌های شعری از خلال بکارگیری در بافت جدید، ببخشد. لذا در نقد شعر علی محمود طه معتقد است که واژه ویژگی نثری یا شعری ندارد بلکه از خلال بافت آن ویژگی مشخص می‌شود. این بدان علت است که «شعر کلمات خاصی را که در نثر نمی‌آید، به کار نمی‌برد، چون

Family name: Oveysy	Name: Maryam
Title of Thesis: The translation of chapters 1 and 2 of book (Nazik al – Mulaekeh Alnaqhedah) Written by Abdul –Reza- Ali	
Supervisor(s): Adel Azaddel(ph. D)	
Advisor(s): Javad Garjami	
Graduate Degree M.Sc.	
Major: Arabic Language & Literature	
Specialty: Arabic Language Translation	
University: Mohaghegh Ardabili	Faculty: Literature and Humanities
Graduation date:2018/2/19	Number of pages:138
<p>Abstract: As one of the founders of New Arabic poetry, Nazik al-Mulaekeh has an important critique theories in poetry criticism field. Considering the importance of the goal of critique in analyzing literary works and knowledge of the critique of criticism, the study of the critique of Nazik al-Malaekheh is very valuable in following the methods of critique of the new poetry and the Arabic play. In this regard, this thesis is a translation from the first and second chapters of the book, "Nazik al-Malaekheh al-naqidah " by Abdul Reza Ali which in the first chapter, the writer has devoted to the life of Nazik al-Mullaekheh, and in the second chapter he has devoted to Nazik al-Mullaekheh’s efforts to the new poetry. The translation method will be communicative and meaningful. On this basis, as long as the semantic and syntactical structures of the target language allow, the meaning of the textual context of the original. text be reflected in the target language.</p>	
Keywords: critique, Nazik al-Malaekheh al-naqidah, new poetr	

University of Mohaghegh Ardabili

Faculty of Literature and Humanities

Department of foreign Language

**Thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of
M.Sc. in Arabic Language Translation**

Title:

**The translation of Chapters 1 and 2 of Book "Nazik al-Malaika
Alnaqhedah written by Abd-o-reza Ali**

Supervisor:

Adel Azad del (Ph. D)

Advisor:

Javad Garjami (Ph. D)

By:

Maryam Oveysy

Winter - 2018